

A phenomenological approach to the lived experiences of elementary teachers in virtual education Students in Corona (COVID-19)

Abdollah Rahimi^{1*}, Haydeh Ahmadi², Edris Rostami³

پذیرش مقاله: ۱۴۰۱/۰۲/۲۴

دریافت مقاله: ۱۴۰۰/۰۸/۱۵

Accepted Date: 2022/05/14

Received Date: 2021/11/06

Abstract

Objective: Accordingly, the aim of the present study was a phenomenological approach to the lived experiences of elementary teachers of students' virtual education in coronary conditions. The outbreak of the new corona virus began in December 2019 in Wuhan, China, and spread rapidly across the country and beyond. Since then, the disease has spread rapidly throughout the world and is recognized as a global epidemic. It is a new type of highly contagious disease caused by acute coronavirus syndrome. Following the outbreak of the coronavirus, the closure of schools and the need to continue education in the school year, teachers were forced to provide virtual education on social networks, especially the program. In e-learning, the learner performs educational activities and homework through the web. In other words, e-learning is an attempt to complete the training program in traditional education systems in which the potential and extensive facilities of the Internet are used. The goal of this program is to provide equal information for all learners, regardless of their geographical, social and economic location. In fact, with the spread of the coronavirus and the need to respect social distance, the need for virtual education became more and more felt and most countries in a short time were forced to move to virtual education and prepare the ground for promoting the quality of this type of education. The psychological impact of widespread quarantine and the stay of all people in the community, including students, and the use of e-learning is significant and can be

1. Ph.D student in Higher Education Administration, Faculty of Management, Kharazmi University, Tehran, Iran (corresponding author): Email: abdollahrahimi24@gmail.com

2. M.A, Department of Educational Sciences, Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Kurdistan, Primary Education Teacher, District 1, Sanandaj, Iran.

3. PhD Student in Curriculum Planning, Faculty of Educational Sciences and Psychology, Shahid Beheshti University, Elementary Teacher, Elementary School, District Five, Tehran, Iran.

lasting. Thus, following the outbreak of COVID-19, many parts of the world have turned entirely to e-learning. Issues related to student readiness for this teaching method are a major concern in countries where students are not accustomed to virtual classrooms. In a time when online, offline, e-content, virtual school, online classroom, digital space, web-based education and cyber-TV education have become a hot topic and a concern for everyone, families are trying to seize this opportunity. Provide the necessary equipment to improve the educational level of their students. Therefore, in today's context, based on the experience gained from education in previous years, it must be accepted that e-learning is a necessity, because this method removes many of the usual limitations in physical education and provides an ideal environment for transmitting educational information. Based on the importance of this issue and from the very beginning of coronary heart disease in our country, the trustees and those involved in education also started to continue education through the creation of educational systems and the implementation of a virtual school and e-learning plan for students.

The goal of e-learning is to provide equal and free access, to create a uniform educational environment for all classes at any point and to optimize the methods of presenting the curriculum in order to learn more deeply and seriously. A virtual learning platform provides a high quality and sustainable educational infrastructure that enhances collaboration and collaboration between different departments, including learners and teachers. Also, researchers believe that despite the benefits of e-learning, this method in general can not be a substitute for conventional teaching methods, but can be used as a complementary method in most topics. "E-learning in cyberspace, which is usually supported by media such as video conferencing and chat, can support e-learners in the development of learning communities. This whiteboard offers video and audio playback and file sharing. Nonverbal communication signals combined with simultaneous conference sessions make students feel more connected and interact with their peers and mentors. Overcoming students' feelings of isolation in asynchronous environments helps. Asynchronous tools may seem to be less relevant than concurrent tools, but some studies claim that asynchronous tools can improve students' cognitive skills. Communication between students and teachers usually extends beyond the time and place of the classroom. This type of out-of-class communication can affect students' academic, social and emotional development.

Methodology : Whereas the researcher intended to examine the lived experiences of elementary school teachers of students' virtual education in coronary conditions; Therefore, the phenomenological strategy was chosen. This strategy

is similar to the way Piaget used in his research to find out how children understand the world around them. Phenomenology can be used to research almost any aspect of natural or social reality that individuals have acquired a perception of. Sampling method: Sampling was done in a purposeful and standard manner. That is, people were invited to participate who met the important and predetermined criteria desired by the researcher. Among the school teachers in Sanandaj, a total of 30 people were invited to participate, 10 of whom were male and 20 female. The principle of theoretical saturation was used to complete the sampling. Tools: A semi-structured interview charter was used to collect data. Interviews were conducted in person, online and by telephone. It was ensured that the names of the interviewees or other personal information were transcribed on the texts and the text of their statements was not included and the principle of confidentiality and confidentiality of information was observed in all stages of the research. The duration of the interviews ranged from 20 to 30 minutes.

Results: Participants' experiences were plotted in four patterns. 1- Shortcomings and structural weakness of virtual education. 2- Applied consequences in the process of teaching-learning, 3- Cultural-social harms of virtual education 4- Quality ideas for virtual education.

Keywords: Lived experiences, Virtual Training, Students, Electronic Learning, Corona (COVID-19).

رهیافتی پدیدارشناسانه بر تجارب زیسته معلمان ابتدایی از آموزش مجازی دانش- آموزان در شرایط کرونا (COVID-19)

عبدالله رحیمی^{۱*}، هایده احمدی^۲، ادریس رستمی^۳

چکیده

هدف: آموزش مجازی به‌عنوان یکی از کاربردهای مهم فناوری‌های اطلاعات و ارتباطات در جهان مطرح و فعالیت‌های گسترده‌ای در این راستا آغاز گردیده است. لذا با توجه به شرایط حساس فعلی و قرار گرفتن در شرایط غیرقابل پیش‌بینی بیماری، بهره‌گیری از آموزش مجازی امری مهم و ضروری به نظر می‌رسد. عمده‌ترین مسائل در برخورد با این بیماری، ناشناخته بودن و گستردگی آن است که همه نهاد آموزش از پیش‌دبستانی تا دانشگاه را درگیر کرده است. بر این اساس هدف پژوهش حاضر رهیافتی پدیدارشناسانه بر تجارب زیسته معلمان ابتدایی از آموزش مجازی دانش‌آموزان در شرایط کرونا بود.

روش: روش پژوهش حاضر کیفی بوده و بر اساس رویکرد پدیدارشناسانه انجام گرفته است. میدان تحقیق و جامعه مورد مطالعه معلمان ابتدایی مدارس شهر سنندج بودند؛ که ۲۰ نفر به‌صورت هدفمند برای شرکت در مصاحبه نیمه ساختاریافته مشارکت داشتند. داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار MAXQDA 12 سه مرحله کدگذاری باز، کدگذاری محوری و کدگذاری انتخابی مورد بررسی و تجزیه و تحلیل قرار گرفته‌اند. اعتبار داده‌ها با استفاده از روش تأیید پذیری توسط مشارکت‌کنندگان صورت پذیرفت.

یافته‌ها: تجارب مشارکت‌کنندگان در چهار الگو ترسیم گردید. ۱- کاستی‌ها و ضعف ساختاری آموزش مجازی. ۲- پیامدهای کاربردی در فرایند یاددهی- یادگیری، ۳- آسیب‌های فرهنگی- اجتماعی آموزش مجازی ۴- ایده‌های کیفیت‌بخشی به آموزش مجازی.

کلیدواژه‌ها: تجارب زیسته، آموزش مجازی، دانش‌آموزان، یادگیری الکترونیکی، کرونا (COVID-19).

۱. دانشجوی دکتری مدیریت آموزش عالی، دانشکده مدیریت، دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران.

Email: abdollahrahimi24@gmail.com

* نویسنده مسئول:

۲. کارشناسی ارشد، گروه علوم تربیتی، دانشکده علوم انسانی و اجتماعی، دانشگاه کردستان، آموزگار ابتدایی آموزش و پرورش ناحیه یک سنندج، ایران.

۳. دانشجوی دکتری برنامه ریزی درسی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه شهید بهشتی، آموزگار ابتدایی، منطقه پنج، تهران، ایران.

۱- مقدمه و بیان مسئله

شیوع کرونا ویروس^۱ جدید در دسامبر سال ۲۰۱۹ در ووهان چین آغاز شد که به سرعت در سراسر کشور و فراتر از آن گسترش یافت. از آن زمان تاکنون شیوع بیماری به سرعت در تمام دنیا در حال گسترش و شیوع است و به عنوان یک بیماری همه گیر جهانی شناخته شده است (Lui et al, 2020). اگرچه شیوع ناگهانی کووید-۱۹، سیستم‌های بهداشتی درمانی دنیا را با چالش‌های متعددی روبرو کرد، اما سایر حوزه‌ها از جمله حوزه تعلیم و تربیت را نیز تحت تأثیر خود قرار داد (Mian & Khan, 2020). با شروع اپیدمی کووید-۱۹ در سراسر جهان، پروتکل‌های بهداشتی بر رعایت فاصله‌گذاری اجتماعی تأکید کردند (Panthy et al, 2020). در این راستا در بسیاری از کشورها از جمله در کشور ما، برای کاهش شیوع ویروس کرونا آموزش‌های حضوری در مدارس تعطیل شد و نیاز به آموزش مجازی بیش از پیش احساس شد و اکثر کشورها در زمان کوتاهی خواه ناخواه مجبور به حرکت به سمت آموزش مجازی و آماده‌سازی بسترهایی برای پیشبرد باکیفیت این نوع از آموزش شدند (Almarzooq, Lopes, & Kochar, 2020). در واقع، این بیماری همه‌گیر منجر به اختلال گسترده در آموزش حضوری شده است (Ahmed, Allaf & Elghazaly, 2020).

بنابراین، وضعیت جدید ناشی از شیوع کرونا شرایط بی‌سابقه‌ای بر سیستم آموزشی کشورها تحمیل کرده، درحالی‌که تا قبل از آن در بیشتر مواقع، معلمان در کلاس خود حاضر می‌شدند و با استفاده از روش‌های کلاسیک و به‌طور خاص روش سخنرانی به امر تدریس می‌پرداختند (Konig et al, 2020) ولی در حال حاضر با وضعیتی جدید روبرو شده‌اند به‌طوری‌که ادامه تحصیل فقط با استفاده از ابزارهای ارتباطی از راه دور ممکن است و معلمان مجبور هستند به تدریس آنلاین رو بیاورند و سبک‌های تدریس خود را متناسب با این فضا تغییر بدهند؛ که با این وجود آموزش در فضای مجازی به‌طور کلی برای مدارس، پدیده‌ای ناشناخته نیست و در چند سال گذشته کم و بیش از آن استفاده شده بود لذا مدارس سریعاً به آموزش مجازی روی آوردند (Emrah & Olasile, 2020). با توجه به اینکه بازگشت به رویکرد قبل از همه‌گیری، در زمینه ارائه آموزش و یادگیری در زمان حاضر بعید خواهد بود، می‌توان از این شرایط به‌عنوان فرصتی برای بالا بردن کیفیت آموزش به شکل مجازی استفاده کرد. لذا، به دنبال شیوع ویروس کرونا (COVID-19)، بسیاری از نقاط جهان به‌طور کامل به آموزش مجازی روی آورده‌اند. مسائل مربوط به آمادگی دانش آموزان برای این شیوه آموزشی از نگرانی‌های اصلی در

1. Coronavirus disease 2019 (COVID-19)

کشورهایی است که دانش آموزان به کلاس‌های مجازی عادت ندارند (Al-Nofaie, 2020). از این رو، به دنبال شیوع ویروس کرونا (COVID-19)، تعطیلی مدارس و لزوم تداوم آموزش در سال تحصیلی، معلمان ناگزیر از ارائه آموزش مجازی در شبکه‌های اجتماعی به‌ویژه برنامه شاد^۱ گردیدند. اکنون می‌توان گفت تمام فعالیت‌های آموزشی در مدارس کشور، خصوصاً مقطع ابتدایی در بستر این برنامه انجام می‌شود و میلیون‌ها دانش‌آموز و معلم به‌طور روزانه از این برنامه استفاده می‌کنند. ساختار برنامه شاد همانند ساختار مدارس واقعی است یعنی دانش‌آموز وارد کلاس مجازی می‌شوند و معلم در همان زمان مطابق برنامه کلاسی حضور دارد و فرایند یاددهی - یادگیری را دنبال می‌کند (Abbasi, 2020). در آموزش مجازی، فراگیر از طریق وب، فعالیت‌های آموزشی و تکالیف درسی را انجام می‌دهد؛ به‌عبارت‌دیگر، آموزش مجازی تلاشی برای تکمیل برنامه آموزشی در سیستم‌های آموزش سنتی است که در آن از امکانات بالقوه و گسترده اینترنت استفاده می‌شود. هدف این برنامه، فراهم نمودن اطلاعات برابر برای تمام فراگیران، صرف‌نظر از موقعیت جغرافیایی، اجتماعی و اقتصادی آنهاست (Feng, Cheng, Wang & Xu, 2020).

Anas (2020) در بررسی نگرش یادگیرندگان به آموزش‌های مجازی در تعریفی آموزش مجازی را آموزشی می‌داند که در آن تعلیم و تربیت به‌طور فیزیکی انجام نمی‌گیرد و از طریق پلتفرم‌ها، نرم‌افزارها و سخت‌افزارهای کامپیوتری انجام می‌شود و این در حالی است که در آموزش حضوری اصل اساسی تعلیم و تربیت حضور فیزیکی در محیط آموزشی است؛ بنابراین، وجود بیماری در زندگی انسان‌ها گریزناپذیر است و به‌عنوان بخشی از زندگی آنان شناخته می‌شود؛ اما پیدایش برخی از بیماری‌های خاص باعث تغییر کنش و سبک زندگی انسان‌ها به‌صورت گسترده می‌شود. به‌عنوان مثال شیوع ویروس کرونا (COVID-19) در جهان و در ایران، علاوه بر تغییر در رفتارها و مفاهیم سیاسی، اقتصادی، زیست‌محیطی و ... خسارت بسیاری به آموزش و آموزشگاه‌های آموزشی وارد کرده است. به‌نوعی بسیاری از مدارس و دانشگاه‌ها تعطیل شد و آموزش در نظام آموزشی کشور به‌صورت مجازی دنبال گردید و به دنبال آن بسیاری از کاربران آموزشی در این دوره بیماری با مشکلاتی از قبیل، سرعت نامطلوب اینترنت، هزینه بالای ترافیک، آشنا نبودن با چگونگی راه‌اندازی نرم‌افزارهای آموزشی

۱. شبکه آموزشی دانش‌آموز با سرواژه «شاد» نرم‌افزاری ارتباطی و آموزشی است که در پی همه‌گیری کرونا ویروس در ایران به دلیل عدم امکان حضور دانش‌آموزان در مدارس ایران توسط تیم برنامه‌نویسان همراه اول راه‌اندازی شد. صاحب امتیاز این نرم‌افزار وزارت آموزش و پرورش ایران است و دانش‌آموزان، معلمان و مدیران افرادی هستند که از این برنامه استفاده می‌کنند.

و دسترسی به مدرس مواجه شدند و همین عوامل ادامه روند آموزش در برخی حوزه‌ها را با چالش مواجه کرده است؛ بنابراین، آموزش‌های مجازی و عدم حضوری بودن آموزش‌ها باعث به وجود آمدن مشکلاتی برای دانش‌آموزان شده است. بی‌انگیزگی نسبت به مطالعه، میزان ساعات مطالعه و انجام تکالیف توسط دانش‌آموزان را کاهش و نگرانی والدین را افزایش داده است. به‌زعم (Yang, 2020) دانش‌آموزان با آموزش‌های برخط تعامل و ارتباط چندانی برقرار ننموده و به حضور در کلاس‌های حضوری علاقه بیشتری دارند. اگرچه آزادی عمل و انعطاف‌پذیری در آموزش‌های برخط را دوست داشته اما اگر حق انتخاب داشتند، کلاس‌های حضوری را بیشتر ترجیح می‌دادند. آموزش در فضای مجازی با وجود معایب و عواقبی که داشت، توانست تأثیر مثبتی نیز برجای بگذارد. چراکه، این نوع آموزش؛ با محوریت وب به‌عنوان ابزاری نیرومند در ارتقاء کیفیت و اثربخشی آموزش بوده به‌گونه‌ای که دیگر نیازی به حضور فیزیکی در کلاس‌های درس نمی‌باشد. از طرفی نیز بسیاری از هزینه‌های رفت‌وآمد، ترافیک، ارتباط اندک و ... در زمان آموزش مرتفع گردید و افراد می‌توانستند بدون رفت‌وآمد و مشکلاتی از این سبک و سیاق از آموزش برخوردار شوند. تدریس به شیوه آنلاین در کنار این طیف از مزایا به‌صورت معمول با مشکلاتی چند نیز روبه‌رو است. میزان تکمیل آموزش در دوره‌های مجازی معمولاً به‌طور قابل‌توجهی پایین‌تر از دوره‌هایی است که آموزش در آن به‌صورت حضوری رخ می‌دهد (Raes et al, 2020). از منظر مدرسان این نوع محیط یادگیری، نیازمند تغییرات اساسی در روش‌های آموزشی معلمان است تا بتواند در فناوری جدید جای بگیرد این بدان معناست که معلم باید رویکرد تدریس خود را تطبیق دهد، اما باید هم‌زمان استانداردهای یادگیری مقایسه‌ای را نیز حفظ کند (Grant and Cheon, 2007; Lightner and Lightner-Laws, 2016).

همان‌طور که اشاره شد، بنا بر شرایط به وجود آمده، آموزش و پرورش در ابتدا؛ آموزش‌های مکمل را از طریق شبکه آموزش در راستای استمرار فعالیت‌های یادگیری برای دانش‌آموزان آغاز کرد تا آموزش در کشور تعطیل نباشد. به‌طوری‌که زمان آموزش در تلویزیون چهار برابر شد. آموزش‌های تلویزیونی علیرغم امکان پوشش بالا و فراگیری قابل‌قبول؛ به دلیل ماهیت یک‌طرفه بودن ارتباط، عدم پاسخگویی، تعامل مورد انتظار در جریان یادگیری نسبتاً فعال نیست و آموزش و پرورش نیز نمی‌تواند به یک سنجش مطمئن از ارتباط فراگیران با آموزش معلمان، دست پیدا کند، به همین دلیل باید به دنبال شیوه‌ای می‌بود که با اطمینان بالا بتواند، شکل گرفتن ارتباط مؤثر معلمان و دانش‌آموزان در جریان یاددهی و یادگیری را باکیفیت تعاملی قابل‌قبول، توصیف و ارزشیابی کند. در کنار آموزش‌های تلویزیونی از معلمان خواسته شد تا جریان آموزش را از طریق پیام‌رسان‌های داخلی پیگیری نمایند.

معلمان در راستای عمل به تعهد حرفه‌ای خویش اغلب به صورت خودجوش و پراکنده، با هزینه خویش در امر آموزش دانش‌آموزان در فضای مجازی حضور پیدا کردند؛ اما به دلیل عدم انسجام، آمار دقیقی از حجم و میزان خدمات آن‌ها به دانش‌آموزان وجود نداشت (Bbasi, Hejazi, Hakimzadeh, 2020). با وجود این باید در نظر داشت که نظام آموزشی یک مجموعه پیچیده، پویا، پیوسته در حال تحول است که وظیفه‌ی آن تربیت نیروی ماهر و متخصص است. این نظام به‌عنوان یک سیستم از اجزایی تشکیل شده است که فراگیران به‌عنوان درون داد، اصلی‌ترین عنصر آن به شما می‌روند، لذا توجه به موفقیت تحصیلی امری ضروری برای توسعه‌ی آموزش و پرورش هر کشور محسوب می‌شود (Yaghoubi al, 2016). چراکه امروزه برخورداری از آموزش از حقوق اولیه و اصلی انسان‌ها و عامل اصلی توسعه اقتصادی و اجتماعی به شمار می‌رود. بسیاری از کشورهای توسعه‌یافته در برنامه‌ریزی کلان خود برای بخش آموزش جایگاه ویژه‌ای قائل‌اند. در واقع برنامه‌ریزی آموزشی بخشی از برنامه‌ریزی توسعه اقتصادی، اجتماعی است. تنوع و تخصصی شدن هر چه بیشتر علوم، افزایش تقاضا برای آموزش، نیاز روز افزون به هماهنگی با تغییرات سریع علمی، سبب تغییر دائمی محتواهای آموزشی شده و نیاز به یادگیری مادام‌العمر و فرصت‌های آموزشی جامع‌تر را افزایش داده است. بنابراین، در جهان امروز نظام‌های آموزشی با چالش‌های مشترک و متفاوتی در بهره‌گیری از فناوری در نوسازی آموزش روبرو هستند (Ha & Lee, 2019).

در این پژوهش، بر ضرورت توجه به نظرات و خواسته‌های معلمان دوره ابتدایی کشورمان به‌عنوان تسهیلگران امر تربیت به‌منظور غنی‌سازی بستر آموزش مجازی و الکترونیکی از طریق توجه به دیدگاه‌ها، شناسایی خواسته‌ها و رفع مشکلات موجود صحنه گذارده است. هر چند پژوهش‌هایی در داخل و خارج از کشورمان معطوف به بررسی ادراک معلمان و شناسایی چالش‌های موجود حوزه آموزش مجازی بوده است. اما، درک عمیق و تحلیل تجارب زیسته معلمان دوره ابتدایی از چالش‌ها و فرصت‌های تدریس در شبکه آموزشی دانش‌آموزان (شاد)، می‌تواند به ما در عمق بخشیدن به شناخت از موضوع و ارائه راهکارهایی برای تقویت آن کمک کند. چراکه معلمان دوره ابتدایی بیشتر از سایر مقاطع تحصیلی با این موضوع درگیر بوده و بیشتر گزارش‌ها در این خصوص از جانب آن‌ها ارائه شده است زیرا دانش‌آموزان دوره ابتدایی نمی‌توانند از فضای مجازی در شرایط به وجود آمده به درستی استفاده کنند. از طرفی دیگر بیشتر دانش‌آموزان به‌ویژه دانش‌آموزان مقطع ابتدایی، به دلیل شرایط سنی و مسائل عاطفی دوست دارند معلم خود را ببینند. در آموزش مجازی ارتباط عاطفی و حضوری

بین دانش آموزان و معلمان کاسته شده و در روحیه آنان تأثیرات منفی برجای می‌گذارد. بنابراین، اهمیت این‌گونه آموزش در مقطع ابتدایی که دانش آموزان به پاداش و تشویق کلامی بیشتری نیاز دارند و جزئیات اقدامات معلم را زیر نظر قرار می‌دهند، به شدت احساس می‌شود. لذا، با توجه به خلأ موجود در این زمینه، این مطالعه با استفاده از رویکرد کیفی و طرح پدیدارشناسی، به بررسی و تحلیل ادراک معلمان به‌عنوان مهم‌ترین عامل تأثیرگذار در هدایت فرآیند یاددهی یادگیری، در شبکه آموزشی شاد می‌پردازد. بدن منظور، پژوهش حاضر باهدف واکاوی ادراک معلمان ابتدایی از آموزش مجازی دانش‌آموزان در شرایط کرونا (COVID-19) انجام شده است. بر این اساس سؤال محوری پژوهش «تجربه زیسته شما از آموزش مجازی دانش‌آموزان در شرایط کرونا چیست؟ مطرح شد».

۲- پیشینه پژوهش

در پژوهشی (Barkhoda&Ahmadhaidar 2021) با عنوان بازنمایی تجارب دانشجویان از چالش‌ها و مشکلات تدریس در فضای مجازی به این نتیجه رسیدند که چالش‌های دانشجویان در پنج دسته اصلی شامل موارد مربوط به تعاملات کلاسی، مدیریت کلاس درس، کنترل و ارزشیابی، زیرساخت‌های ارتباطی و پارازیت‌های محیطی دسته‌بندی می‌شوند.

در پژوهشی (Al-Nofaie 2020) با عنوان برداشت دانشجویان دانشگاه سعودی از آموزش مجازی در دوران همه‌گیری کووید-۱۹: مطالعه موردی آموزش زبان، نشان داد که دانشجویان به دلیل انعطاف‌پذیری، محیط ناهمزمان، دسترسی آسان و جذابیت و تعامل بین استاد و دانشجو این آموزش را خوب و مثبت ارزیابی کردند و بدان علاقه نشان دادند.

در پژوهشی دیگر (Farsi et al 2020) با عنوان بررسی رضایتمندی از کیفیت دوره تحصیلی و آموزش مجازی طی پاندمی کووید-۱۹ در دانشجویان پرستاری دانشگاه علوم پزشکی. به این نتیجه رسیدند که تداوم آموزش در دانشگاه‌های علوم پزشکی در دوره پاندمی کووید-۱۹ در راستای تربیت دانش‌آموختگانی حرفه‌ای و توانمند جهت کاهش بارکاری بیمارستان‌ها یکی از دغدغه‌های اصلی مدیران آموزشی می‌باشد. توصیه می‌شود در بحران کووید-۱۹ به کیفیت آموزش‌های مجازی و حضوری توجه ویژه‌ای شود تا بتوان تجربه سبک‌های موفق یاددهی-یادگیری را معرفی، مشخص و ارزشیابی نمود و آغازگر چرخه اصلاح و بهبود فرایند آموزش حتی در پاندمی کووید-۱۹ شد.

در پژوهشی (Morice et al 2020) باهدف آسیب‌شناسی یادگیری مجازی در مقابل آموزش‌های سنتی با محوریت میزان رضایت دانشجویان به این نتیجه رسیدند که آموزش در فضای مجازی باعث

انعطاف‌پذیری آموزش و دوره‌های برگزار شده به‌ویژه برای دانش‌آموزانی که محدودیت‌های جغرافیایی خواهند شد. در نهایت محققان نتیجه گرفتند که با توجه به اینکه تفاوت قابل توجهی در کسب دانش بین کلاس مجازی و سنتی وجود ندارد، ما به‌صورت موازی با کلاس سنتی کلاس مجازی را ادامه می‌دهیم و آن را به سایر دوره‌های رشته خود گسترش می‌دهیم. همچنین مقایسه این دو سبک یادگیری تفاوت معنی‌داری در کسب دانش و سطح تمرکز بین دو گروه را نشان نداد.

در پژوهشی (Abasi, Hejazi & Hakimzadeh, 2020) به‌عنوان تجربه زیسته معلمان دوره ابتدایی از فرصت‌ها و چالش‌های تدریس در شبکه آموزشی دانش‌آموزان (شاد): یک مطالعه پدیدارشناسی. به این نتیجه رسیدند که دیدگاه‌های معلمان، موجب شناسایی و دسته‌بندی ده فرصت شامل: جبران عقب‌افتادگی تحصیلی در ایام قرنطینه، افزایش مسئولیت‌پذیری و درگیری بیشتر اولیا با فرآیند یاددهی-یادگیری دانش‌آموزان، افزایش سرعت انتقال اطلاعات و ارائه اطلاعات جدید، ایجاد انگیزه در معلمان برای ارتقاء سواد رسانه‌ای، شناخته شدن معلمان توانمند و خلاق و فراهم شدن زمینه‌ای برای به اشتراک گذاشتن فایل‌ها و تجارب معلمان، افزایش مسئولیت‌پذیری معلمان برای مطالعه بیشتر، جذاب و برانگیزاننده بودن استفاده از آن برای دانش‌آموزان، علاقه‌مند کردن دانش‌آموزان به دانش روز و پژوهش کردن، انعطاف‌پذیری در ساعت شروع کلاس و حذف تردهای پرهزینه، پرورش خلاقیت در دانش‌آموزان برای ارائه تکالیف به شیوه‌ای نو و نه چالش شامل: عدم دسترسی همه دانش‌آموزان به فضای مجازی به ویژه در مناطق محروم و ایجاد نابرابری در فرصت آموزش، سنگین بودن هزینه‌های اینترنت برای خیلی از خانواده‌ها، کند بودن سرعت اینترنت، دشوار بودن سنجش یادگیری واقعی دانش‌آموزان و سلب شدن قدرت نظارت از معلم، اعتماد برخی دانش‌آموزان به اینترنت و گوشی، استفاده بیجا و بی‌رویه از مطالب دیگران، عدم وقت‌گذاری برخی معلمان به امر تدریس و ارزیابی، استفاده از نرم‌افزار به‌عنوان ابزار تبلیغات، کاهش انگیزه برخی دانش‌آموزان نسبت به تحصیل در شیوه جدید تدریس گردید.

در پژوهشی (Martinal et al, 2019) باهدف بررسی برنامه‌های مربیان و دانشکده‌های موفق در رابطه با تدریس آنلاین بیان کردند که براساس مصاحبه‌ها، مشخص شد که مربیان آنلاین از یک فرآیند طراحی منظم، طراحی بر اساس نیازهای یادگیرنده و تعامل یادگیرنده استفاده می‌کنند و دانشکده‌های موفق نیز استفاده از ارزیابی‌های متنوع، استفاده از ارزیابی‌های سنتی و معتبر و استفاده از مقالات مرتبط را برای ارزیابی دانشجویان، الگوهای دروس و روند تضمین کیفیت و نظرسنجی‌ها،

یادگیری تحلیلی و بررسی همتا را برای ارزیابی و ارزیابی توصیه می‌کنند. همچنین پاسخ و بازخورد به موقع، در دسترس بودن و حضور و ارتباط دوره‌ای برخی از راهکارهای تسهیلگری بود که مریبان موفق این دوره‌ها از آن استفاده می‌کردند.

در پژوهشی (Shams, Tari & Rezaeizadeh, 2019) به عنوان شناسایی موانع زیرساختی و مدیریتی به کارگیری آموزش الکترونیکی در آموزش منابع انسانی نشان دادند که موانع زیرساختی شناسایی شده عبارت‌اند از ضعف در ارتباطات شبکه‌ای، ضعف پشتیبانی فنی از سوی واحد IT، ضعف زیرساخت‌های فیزیکی و سخت‌افزاری و موانع مدیریتی شامل و بی‌توجهی و عدم حمایت مدیران سازمان، بی‌انگیزگی کارکنان، کمبود نیروی انسانی متخصص در زمینه فناوری، جدی تلقی نکردن آموزش مجازی از سوی سازمان و ضعف نظام تشویقی و انگیزشی سازمان است.

۳- سوالات پژوهش

- ۱- معلمان چه ادراکاتی از دشواری‌ها و موانع آموزش مجازی را تجربه نموده‌اند؟
- ۲- نگرش معلمان ابتدایی به معایب آموزش مجازی چگونه است؟
- ۲- نگرش معلمان ابتدایی به فرصت‌های آموزش مجازی چگونه است؟
- ۳- راهکارهای معلمان برای آموزش مجازی در بستر برنامه شاد چیست؟

۴- روش‌شناسی پژوهش

روش پژوهش حاضر با توجه به ماهیت موضوع و اهداف پژوهش در گروه پژوهش‌های کیفی با پارادایم تفسیرگرایی قرار می‌گیرد. از آنجاکه هدف تحلیل و واکاوی تجربه زیسته و ادراکات افراد از یک اجرای یک پدیده (طرح) بود، لذا برای بررسی تجارب زیسته معلمان دوره ابتدایی از آموزش مجازی دانش‌آموزان در شرایط کرونا (COVID-19) از روش پدیدارشناسی بهره گرفته شد؛ که با منطبق و مبانی معرفت‌شناختی این روش پژوهشی انطباق دارد (Mohammadpour, 2012). روش پدیدارشناسی یکی از روش‌های پژوهش کیفی است که به بررسی و تحلیل ژرف دیدگاه‌ها، احساسات و تجارب گروه نمونه در رابطه با پدیده یا پدیده‌های خاصی می‌پردازد (Creswell, 2012; Creswell, 2014; Hatch, 2002). هدف پژوهشگر از پدیدارشناسی، کسب درک درستی از موقعیت‌های پیچیده است (Morris & Manion, 2000). پدیدارشناسی به توصیف معانی یک مفهوم یا پدیده از دیدگاه عده‌ای از افراد بر اساس تجارب آنان در مورد آن پدیده می‌پردازد؛ بنابراین در پی فهم تجارب مشترک عده‌ای از افراد است.

روش نمونه‌گیری: نمونه‌گیری به شیوه هدفمند و ملاکی^۱ و معیار اشباع نظری^۲ انجام شد؛ یعنی افرادی برای مشارکت دعوت شدند که معیارهای مهم و از پیش تعیین شده موردنظر پژوهشگر را داشتند. بر اساس روش نمونه‌گیری هدفمند و ملاک محور، فرآیند نمونه‌گیری معمولاً تا زمانی ادامه می‌یابد که مصاحبه‌های جدید، اطلاعات بیشتری به موارد قبلی اضافه نکرده و پژوهشگر شاهد تکرار الگوهای داده‌ای با توجه به ملاک‌های موردنظر باشد. بر این اساس، جمع‌آوری داده‌ها تا زمانی ادامه پیدا کرد که داده جدیدی از مصاحبه‌های نمونه معلمان مذکور به دست نیامد. همچنین، سعی شد بیشینه‌سازی دامنه تنوع از شرکت‌کنندگان در نمونه رعایت شود.

و از بین معلمان ابتدایی مدارس شهر سنندج در مجموع از ۲۰ نفر برای مشارکت دعوت به عمل آمد که ۷ نفر آنان معلمان مرد و ۱۳ نفر زن بودند. مصاحبه با این تعداد معلمین تا زمان دستیابی به اشباع نظری در داده‌ها ادامه یافت. ملاک‌های ورود معلمین به این مطالعه شامل: اشتغال به تدریس در دوره ابتدایی، تدریس تمام‌وقت در یکی از پایه‌های اول تا ششم ابتدایی، عضویت در شبکه شاد یا سایر شبکه‌های اجتماعی، داشتن برنامه تدریس آنلاین در گروه‌های مربوطه.

ابزار: جهت گردآوری داده‌ها از یک منشور^۳ مصاحبه نیمه ساختاریافته استفاده شد. مصاحبه‌ها به صورت حضوری و آنلاین و تلفنی انجام گرفت. به مشارکت‌کنندگان اطمینان داده شد که نام مصاحبه‌شوندگان و یا سایر اطلاعات شخصی بر روی متون پیاده شده و متن حاصل از گفته‌های آن‌ها درج نمی‌شود و اصل رازداری و محرمانه ماندن اطلاعات در تمام مراحل پژوهش رعایت می‌شود. مدت مصاحبه‌ها بین ۱۵ تا ۴۰ دقیقه متغیر بود. شایان ذکر است که در جریان مصاحبه‌ها و با کسب اجازه از مشارکت‌کننده‌ها، از ضبط صوت برای ثبت و ضبط داده‌ها استفاده شد و پس از پیاده شدن، به دست‌نوشته‌های متنی تبدیل شدند.

جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها در این پژوهش نیز از روش تحلیل کلایزی^۴ (۱۹۷۸) استفاده شد که دارای مراحل زیر است:

۱. در پایان هر مصاحبه و ثبت یادداشت‌برداری‌های میدانی، ابتدا بیانات ضبط‌شده شرکت‌کنندگان مکرراً گوش داده شده و اظهاراتشان کلمه به کلمه روی کاغذ آورده و جهت درک احساس و تجارب شرکت‌کنندگان چند بار مطالعه شد.

1. Criterion
2. Theoretical Saturation
3. Protocol
4. Colaizzi

۲. پس از مطالعه همه توصیف‌های مشارکت‌کنندگان، زیر اطلاعات با معنی، بیانات مرتب با پدیده مورد بحث، خط کشیده شد و به این طریق جملات مهم مشخص شدند.
۳. استخراج مفاهیم^۱ بعد از مشخص کردن عبارات مهم هر مصاحبه، سعی شد تا از هر عبارات یک مفهوم که بیانگر معنی و قسمت اساسی تفکر فرد بود استخراج گردد. البته پس از کسب این مفاهیم تدوین‌شده، سعی کردیم تا مرتب بودن معنی تدوین‌شده با جملات اصلی و اولیه را مورد بررسی قرار دهیم و از صحت ارتباط بین آن‌ها اطمینان حاصل کنیم.
۴. بعد از استخراج مفاهیم، پژوهشگران مفاهیم تدوین شده را به دقت مطالعه نموده و بر اساس تشابه مفاهیم آن‌ها را دسته‌بندی کردند که بر پایه آن‌ها دسته‌های موضوعی از مفاهیم تدوین‌شده، تشکیل شد. برای توصیف جامع از پدیده مورد مطالعه، نتایج به دست آمده به هم پیوند داده شدند و دسته‌های کلی‌تری از مفاهیم به وجود آمدند.
۶. از پدیده مورد مطالعه (تا حد امکان با بیانی واضح و بدون ابهام) توصیف نسبتاً جامعی ارائه شد.
۷. اعتبار بخشی یافته‌ها، داده‌های این پژوهش با استفاده از روش‌های زیر اعتباریابی شدند:
۱. بازخورد مشارکت‌کننده^۲ که به دو صورت انجام گرفت. اول در جریان مصاحبه بود که محقق، برداشته‌های خود از دیدگاه‌ها و گفته‌های مصاحبه‌شوندگان را به آن‌ها ارائه می‌داد تا صحت و وسقم داده‌ها را ارزیابی کنند. دوم و پس از کدگذاری داده‌ها که از شرکت‌کنندگان در پژوهش خواسته شد تا دیدگاه‌های خود را درباره مدل استخراج شده ارائه دهند.
۲. استفاده از ناظران بیرونی^۳ که از اساتید و پژوهشگران دیگری نیز خواسته شد تا دیدگاه‌های خود در ارتباط با کلیت کار و داده‌های پژوهش ارائه دهند.

1. Formulated meanings

2. Member checking

3. External audit

جدول ۱: مشخصات مشارکت‌کنندگان در پژوهش (مصاحبه)

ردیف	جنسیت	سن	سابقه کار	میزان تحصیلات	نوع انجام مصاحبه	زمان مصاحبه
۱	زن	۳۹	۱۶	کارشناسی ارشد	حضوری	۳۵ دقیقه
۲	زن	۳۷	۱۵	کارشناسی	حضوری	۴۰ دقیقه
۳	زن	۲۸	۵	کارشناسی	حضوری	۲۸ دقیقه
۴	مرد	۳۸	۱۷	کارشناسی	آنلاین	۲۱ دقیقه
۵	مرد	۴۲	۲۰	کارشناسی ارشد	تلفنی	۲۲ دقیقه
۶	زن	۳۰	۷	کارشناسی ارشد	حضوری	۳۰ دقیقه
۷	مرد	۳۲	۹	کارشناسی	تلفنی	۳۴ دقیقه
۸	زن	۴۵	۲۵	کاردانی	تلفنی	۲۰ دقیقه
۹	مرد	۳۶	۱۲	کارشناسی	آنلاین	۲۳ دقیقه
۱۰	زن	۳۰	۷	کارشناسی	حضوری	۳۸ دقیقه
۱۱	مرد	۴۱	۲۱	کارشناسی	حضوری	۴۰ دقیقه
۱۲	زن	۳۵	۹	کارشناسی ارشد	حضوری	۲۶ دقیقه
۱۳	زن	۲۹	۵	کارشناسی	آنلاین	۱۵ دقیقه
۱۴	مرد	۳۳	۱۰	کارشناسی	حضوری	۲۵ دقیقه
۱۵	زن	۳۲	۶	کارشناسی ارشد	تلفنی	۲۱ دقیقه
۱۶	زن	۲۷	۲	کارشناسی	حضوری	۳۲ دقیقه
۱۷	زن	۲۸	۴	کارشناسی	حضوری	۴۰ دقیقه
۱۸	زن	۳۰	۶	کارشناسی	آنلاین	۱۸ دقیقه
۱۹	مرد	۳۴	۱۳	کارشناسی	حضوری	۳۵ دقیقه
۲۰	زن	۴۳	۲۴	کارشناسی	تلفنی	۲۴ دقیقه

۵- یافته‌های پژوهش

یافته‌های این تحقیق در چهار دسته، کاستی‌ها و ضعف ساختاری آموزش مجازی، پیامدهای کاربردی در فرایند یاددهی- یادگیری، آسیب‌های فرهنگی- اجتماعی آموزش مجازی و ایده‌های کیفیت‌بخشی به آموزش مجازی قابل طبقه‌بندی است. در مجموع به ۸۸ کد رسیده‌ایم که از این تعداد ۲۵ کد مربوط به کاستی‌ها و ضعف ساختاری آموزش مجازی، ۲۲ کد مربوط به پیامدهای کاربردی در فرایند یاددهی- یادگیری و ۲۳ کد مربوط به آسیب‌های فرهنگی- اجتماعی آموزش مجازی و در نهایت ۱۸ کد مربوط به ایده‌های کیفیت‌بخشی به آموزش مجازی بود.

تحلیل مصاحبه‌ها بر اساس اصول راهبرد پدیدارشناسی بود. هدف از تحلیل داده‌ها استخراج مقوله‌های توصیف بود. طبق نظر پدیدارشناسان اولیه، تعدادی محدود از مقوله‌های توصیف بیانگر درک

سوزها از پدیده‌ی مورد مطالعه است (Barnard, 1999). کدگذاری‌ها به روش سه مرحله‌ای (باز، محوری و گزینشی) انجام شد. جدول ۲ نمونه‌ای از پالایش کدگذاری باز، محوری و انتخابی را نشان می‌دهد:

جدول ۲: نمونه‌ای از کدگذاری داده‌ها

کدگذاری‌ها			نقل قول‌ها
کد منتخب (گزینشی)	کد محوری	کدهای باز	
کاستی‌ها و ضعف ساختاری آموزش مجازی	عدم زیرساخت مناسب	قطعی اینترنت، هزینه‌بر بودن، عدم دسترسی، فقدان گوشی هوشمند، مشغله زندگی، شغل والدین، کاهش انگیزه‌ی دانش آموزان، استرس و فشار به دانش آموز و والدین، ارتباطات پنهان، شناخت ناکافی، آموزش ناقص، تکالیف ناقص، عدم آگاهی و عدم آموزش اولیا ابزارهای آموزشی	«قطع و وصل شدن برنامه شاد باعث می‌شود که همیشه اولیا به مطالب دسترسی پیدا نکنند- هزینه اینترنت بالاست و خانواده‌ها توان پرداخت این هزینه‌ها را ندارند - همه‌ی دانش آموزان و اولیا گوشی هوشمند ندارند و باعث می‌شود آن‌ها برنامه شاد نداشته باشند به همین خاطر مجبور می‌شویم که از والدین بخواهیم فرزندشان را برای آموزش حضوری به مدرسه بفرستند.»
	هزینه‌بر بودن اینترنت	ضعیف، مشکلات مالی دانش آموزان، آزمون‌های ناکارآمد، خستگی معلمان، همکاری کم والدین، ناهماهنگی و بی‌برنامگی، عدم فعالیت دانش آموزان، بی‌انگیزگی دانش آموزان، سهل‌انگاری و بهانه‌جویی دانش آموزان، نبود یک اینترنت مناسب و کارآمد، ایجاد تنبلی در بین دانش آموزان	«اکثر خانواده‌ها در تهیه گوشی هوشمند عاجز هستند و نمی‌توانند گوشی و یا تبلت را برای فرزندشان تهیه کنند به همین دلیل از درس‌هایشان عقب می‌مانند و به سختی در جریان آموزش قرار می‌گیرند.»
کاستی‌ها و ضعف ساختاری آموزش مجازی	دشوار بودن فرآیند ارزشیابی دانش-آموزان	ضعیف، مشکلات مالی دانش آموزان، آزمون‌های ناکارآمد، خستگی معلمان، همکاری کم والدین، ناهماهنگی و بی‌برنامگی، عدم فعالیت دانش آموزان، بی‌انگیزگی دانش آموزان، سهل‌انگاری و بهانه‌جویی دانش آموزان، نبود یک اینترنت مناسب و کارآمد، ایجاد تنبلی در بین دانش آموزان	«بعضی از والدین مشغله زیادی در زندگی دارند و اکثر شاغل و گاهی بی‌سواد هستند و کمتر می‌توانند در جریان یادگیری فرزندانشان را هدایت و کمک کنند»
	عدم تسلط معلمان به نرم‌افزارهای آموزشی	ضعیف، مشکلات مالی دانش آموزان، آزمون‌های ناکارآمد، خستگی معلمان، همکاری کم والدین، ناهماهنگی و بی‌برنامگی، عدم فعالیت دانش آموزان، بی‌انگیزگی دانش آموزان، سهل‌انگاری و بهانه‌جویی دانش آموزان، نبود یک اینترنت مناسب و کارآمد، ایجاد تنبلی در بین دانش آموزان	«بعضی از والدین در زمینه استفاده از فضای مجازی و به‌کارگیری ابزارهای آموزشی در فضای مجازی آموزش‌های لازم را ندیده‌اند و این خود مشکل بزرگی برای جریان آموزش و تدریس در این شرایط محسوب می‌شود.» «خانواده‌ها از درون دچار بی‌برنامگی شده و با عدم مدیریت زمان رو به‌رو می‌شدند و نمی‌توانند هماهنگ و سر ساعت مشخص شده در فضای مجازی و در کلاس آماده شوند.»
			«فضای مجازی مثل مدرسه نیست که ما به کار دانش آموزان و تکالیف آن‌ها نظارت داشته باشیم»

			<p>. دانش‌آموزان در فضای مجازی تکالیفشان را ناقص و یا نصف و نیمه می‌فرستند.» «من مشاهده می‌کردم مثل زمان حضور در کلاس درس و آموزش‌های حضوری دانش‌آموزان انگیزه و علاقه زیادی به انجام تکالیف و دریافت آموزش‌ها را نداشتند.»</p>
<p>پیامدهای کاربردی در فرایند یاددهی- یادگیری</p>	<p>تداوم و تثبیت یادگیری یادگیری مبتنی بر خود- هدایتی و نظارت والد- محور چندرسانه‌ای بودن ابزار آموزش عدم نیاز به حضور فیزیکی پیشبرد اهداف آموزشی توجه به نیاز مخاطبین جهانی بودن یادگیری ارتقای سواد رسانه‌ای</p>	<p>ارتباطات سالم، تسهیل در ارتباطات، اشتراک منابع سخت‌افزاری و نرم‌افزاری و دستیابی سریع و آسان به اطلاعات، گسترش شبکه‌های رایانه‌ای، یادگیری مستقل، شناخت نیازهای دانش‌آموزان، عدم نیاز به زمان و مکان، اطلاع‌رسانی به والدین، جذابیت صوتی و تصویری، مکمل فرایند تدریس، انعطاف‌پذیری در آموزش، رفع مشکلات آموزشی، ایجاد انگیزه در دانش‌آموزان، تسهیل جریان آموزش، خوشحالی دانش‌آموزان، یاری‌گر و کمک‌کننده معلم، قایل‌های متنوع و مفید، ایجاد انگیزه در دانش‌آموزان، آزادی عمل به دانش‌آموزان، رغبت به مشارکت و تلاش زیاد در دسترس بودن،</p>	<p>« به نظر من والدین از مطالب آموزشی و تکالیف دانش‌آموزان و فرزندشان آگاه می‌شوند و ارتباط متقابل و تعامل پایدار بین معلم و والدین ایجاد می‌شود.» «ارتباط بین معلم و والدین تسهیل می‌شود و والدین و دانش‌آموزان حتی در تعطیلاتی‌ها نیز در جریان آموزشی فرزندانشان قرار می‌گیرند.» « به نظر من فضای آموزشی و استفاده از برنامه شاد برای دانش‌آموزان تسهیل‌کننده است و روند آموزشی را جلو می‌اندازد.» « انسان نمی‌تواند ناگزیر از پیشرفت‌های دنیا و مشکلات غیرقابل‌پیش‌بینی مثل بیماری کرونا باشد. بنابراین برای وفق دادن خود با شرایط جهان و جامعه لازم است از فناوری‌های بروز آن استفاده کنیم. به همین دلیل در شرایط حساس این‌چنینی برای رفع مشکلات آموزشی مجبور هستیم از فضای آموزشی برای تدریس استفاده کنیم.» « فضای مجازی و استفاده از شبکه شاد در شرایط کرونایی کمک‌کننده به معلم است- راهنمایی اولیا به روشی که خواسته‌ی معلم است و به روش جدید انجام می‌گیرد- دوگانگی پیش نمی‌آید- گاهی اوقات مطالبی که خودم در کلاس فراموش می‌کنم در کانال قرار می‌دهم.» «ما همیشه به فکر ایجاد انگیزه در دانش‌آموزان هستیم که بیشتر به استقبال درس بروند. فضای مجازی می‌تواند به‌عنوان انگیزه کمک‌آموزشی به دانش‌آموزان باشد». وقتی دانش‌آموزان در کانال تدریس معلم را می‌بینند یا کارهای هم‌کلاسی- هایش را می‌بینند و وقتی کارهایشان را در کانال می‌گذاریم، باعث ایجاد انگیزه آنان می‌شود.»</p>

			«املاهای صوتی و پیام‌های صوتی من بر روی دانش آموزان خیلی تاثیر گذار بوده- وقتی عکسی از کار دست‌ها یا فعالیت‌های بچه‌ها می‌گذاریم بچه‌ها خوشحال می‌شوند».
آسیب‌های فرهنگی- اجتماعی آموزش مجازی	استفاده طولانی مدت از گوشی همراه غفلت‌زدگی در آموزش ریزش تحصیلی سهل‌انگاری و عدم همکاری والدین کم شدن رقابت سالم در بین دانش‌آموزان ضعیف شدن نظام تشویقی و انگیزشی معلمان ضعیف شدن فعالیت‌های گروهی و تیمی وابستگی دانش‌آموزان به فضای مجازی و آسیب‌پذیری آنان،	نبود پرسش و پاسخ روبرو و مؤثر، بی‌حوصلگی دانش‌آموزان، استفاده زیاد از گوشی هوشمند، وابستگی به فضای مجازی، کار زیاد معلمان، پاسخگویی همیشه، بالا بردن انتظارات والدین، عدم تفهیم مطالب درسی، هزینه‌های اینترنت، ارائه محتواها و آزمون-های ناکارآمد آموزشی، مشکل در ارسال و دانلود آموزش‌ها، متوقف شدن اینترنت در زمان آموزش و تدریس، عدم امکان فعالیت‌های گروهی و تیمی، نا‌آشنایی به فضای مجازی، روی آوردن دانش‌آموزان به تقلب، عدم برانگیختگی دانش‌آموزان، نبود امکان حضور و غیاب دانش‌آموزان، مشخص نبودن و رسمیت نداشتن حریم کلاس، قرار نداشتن هم‌کلاسی‌ها در کنار یکدیگر و نبود ارتباط	«تدریس در فضای مجازی باعث وابستگی دانش‌آموزان به گوشی شده و این خود زمینه‌ای را فراهم می‌کند تا دانش‌آموزان طولانی مدت در گوشی بوده و وقت و بی‌وقت از گوشی استفاده کنند». «در کنار تمام مشکلاتی که در شرایط کرونایی به وجود آمده گاهی انتظارات والدین نیز بسیار شده و در روند جریان آموزش خلل ایجاد می‌کند». «بسیاری از والدین به دلایل زیادی از جمله مشغله زیاد و سهل‌انگاری و یا بی‌اهمیت و عدم آموزش مناسب و یا استرس به خاطر بیماری به‌سختی در جریان تدریس فرزندشان با معلمان همکاری می‌کنند». «دانش‌آموزان برای کسب نمره بهتر تلاش نمی‌کنند و زیاد رقابت سالم بین آن‌ها مشاهده نمی‌شود و انگیزه‌ای به رقابت سالم ندارند» «بعضی از دانش‌آموزان به گوشی هوشمند دسترسی نداشتند و یا اینترنت برایشان هزینه‌بردار بود و نمی‌توانند آن را تهیه کنند به همین دلیل فرزندشان از درس‌ها عقب می‌ماند و گاهی به دلیل این مشکلات فرزندشان را به مدرسه نمی‌فرستادند و فرزند آن‌ها ترک تحصیل می‌کرد». «به نظر من یکی از معایب تدریس در فضای مجازی از بین بردن فرصت کار تیمی و گروهی و فعالیت‌ها و یادگیری مشارکتی دانش‌آموزان است و فرصتی برای تعامل بین دانش‌آموزان باقی نمی‌گذارد و دانش‌آموزان ارتباط کمتری با همدیگر برقرار می‌کنند». «چون مثل کلاس حضوری دانش‌آموزان حضور و غیاب نمی‌شوند و معلم از نزدیک آن‌ها را نمی‌بیند با وجود تذکرات فراوان بعضی از دانش‌آموزان

		<p>تعاملی و متقابل بین دانش آموز</p>	<p>در وسط تدریس آنلاین می‌شوند و ناقص آموزش‌ها را دریافت می‌کنند.» « بسیاری از دانش‌آموزان در پاسخ دادن به آزمون‌ها از کتاب درسی و والدین و خانواده خود کمک می‌گیرند و خودشان کتاب‌ها را مطالعه نمی‌کنند و این باعث می‌شود که آن‌ها خوب مطالب درسی را یاد نگیرند.»</p>
<p>ایده‌های کیفیت‌بخشی به آموزش مجازی</p>	<p>بهبود عملکرد آموزش و پرورش در ایجاد شبکه‌های اجتماعی مثل شاد رفع مشکلات زیرساختی آموزش نحوه تولید محتوای الکترونیکی پرهیز از وبگردی- های بی‌هدف فراهم کردن بستر اینترنت امن و رایگان ارتقای سواد رسانه‌ای والدین و معلمان</p>	<p>افزایش دسترسی، بهبود اینترنت، کاهش هزینه اینترنت، بهبود امکانات، ایجاد کلاس‌های آنلاین، ایجاد امکانات بهتر، توسعه زیرساخت‌ها، آموزش دادن معلمان، آرامش خاطر معلمان، رفع خستگی، پاسخگویی به دانش آموزان، آموزش والدین، همکاری خانواده‌ها، تولید محتواهای مناسب، جدی نگرفتن کلاس‌ها از جانب دانش آموزان و خانواده‌ها، آموزش به دانش آموزان برای استفاده از اینترنت و فضای مجازی، رفع مشکلات تهیه و تولید محتوای الکترونیکی،</p>	<p>« به نظر من بهتر است آموزش و پرورش سایت‌ها و کانال‌های معتبر آموزشی را راه‌اندازی کنند تا همه‌ی معلمان جهت تدریس خود در فضای مجازی از آن استفاده کنند.» « به نظر من بهتر است دانش‌آموزان و معلمان و خانواده‌ها، آموزش‌های بیشتری در خصوص استفاده از فضای مجازی و تکنولوژی آموزشی دریافت کنند.» «اگر مشکلات موجود در شبکه شاد حل شود و اینترنت آن برای معلمان و دانش‌آموزان رایگان شود خیلی خوب است چراکه تعداد زیادی از خانواده‌ها توان پرداخت هزینه اینترنت را ندارند.» «باید هم معلمان و هم والدین و دانش‌آموزان در زمینه به‌کارگیری و استفاده از فضای مجازی در مواقعی حساس مثل قرار گرفتن در این شرایط بیماری آموزش‌های لازم را ببینند.» «همه ما معلمان باید در فضای مجازی به‌گونه‌ای تدریس کنیم که دانش‌آموزان به مانند کلاس حضوری در آن فعالیت کنند.» «اگر خانواده‌ها برای آموزش فرزندشان به معلمان کمک کنند یادگیری و تفهیم مطالب درسی برای دانش‌آموزان بسیار آسان خواهد بود.» « به نظر من بهتر است آموزش و پرورش و حتی خود مدرسه برای دانش‌آموزانی که توانایی خرید گوشی ندارند برایشان گوشی تهیه کنند که بتوانند از این امکانات استفاده کنند.»</p>

همان‌طور که در جدول بالا بدان اشاره شد، نتایج پژوهش حاضر در قالب چهار مفهوم اصلی شامل کاستی‌ها و ضعف ساختاری آموزش مجازی، پیامدهای کاربردی در فرایند یاددهی- یادگیری،

آسیب‌های فرهنگی - اجتماعی آموزش مجازی و ایده‌های کیفیت بخشی به آموزش مجازی دسته‌بندی شده است. مفهوم کاستی‌ها و ضعف ساختاری آموزش مجازی از ۴ کدمحوری و ۲۵ کد باز تشکیل شده است. پیامدهای کاربردی در فرایند یاددهی - یادگیری نیز یکی از مباحث مهم و تأثیرگذار در باب آموزش و تدریس در فضای مجازی از دیدگاه معلمان بود که خود شامل ۸ کد محوری و ۲۲ کد باز بود. مفهوم آسیب‌های فرهنگی - اجتماعی آموزش مجازی نیز یکی دیگر از مباحث مهم چالش‌برانگیز بوده که در جدول موردنظر است و آسیب‌های فرهنگی - اجتماعی آموزش مجازی خود حاصل ۸ کد محوری و ۲۳ کد باز بوده است که در جدول بالا به‌طور کامل ذکر شده است. در نهایت و ایده‌های کیفیت بخشی به آموزش مجازی که خود دارای ۶ کدمحوری و ۱۸ کد باز می‌باشد. در نهایت در قالب شکل‌های شماره ۱ تا ۴ می‌توان به تفکیک کدهای گزینشی و محوری و هریک از کدهای باز را مشاهده نمود.

همان‌طور که در نمودار شماره ۱ مشاهده می‌شود عدم زیرساخت مناسب، هزینه‌بر بودن اینترنت، عدم تسلط معلمان به نرم‌افزارهای آموزشی، و آسیب‌پذیری آنان، دشوار بودن فرآیند ارزشیابی دانش‌آموزان به‌عنوان مهم‌ترین موارد نشان از کاستی‌ها و ضعف ساختاری آموزش مجازی بودند.

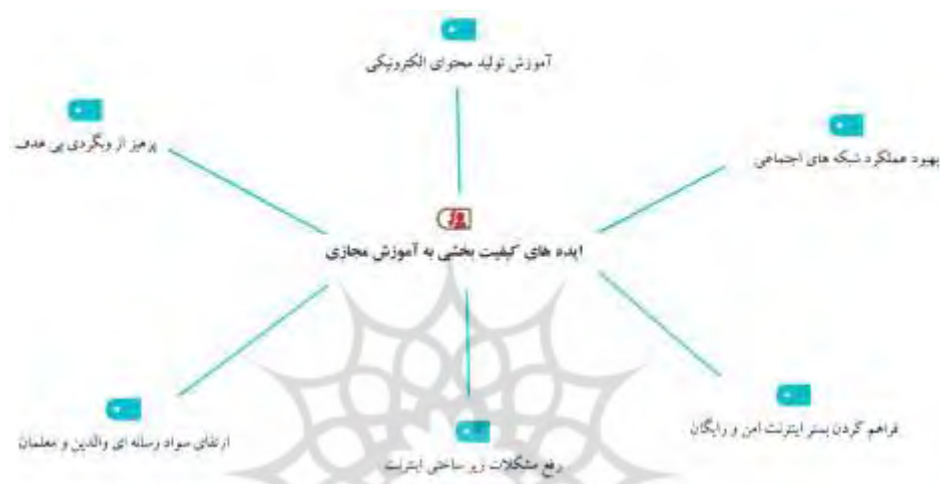
شکل ۲: پیامدهای کاربردی در فرایند یاددهی-یادگیری

نمودار ۲، به پیامدهای کاربردی در فرایند یاددهی-یادگیری می‌پردازد که خود شامل کدهای محوری از قبیل تداوم و تثبیت یادگیری، یادگیری مبتنی بر خود- هدایتی و نظارت والد- محور، چندرسانه‌ای بودن ابزار آموزش، عدم نیاز به حضور فیزیکی، پیشبرد اهداف آموزشی، توجه به نیاز مخاطبین، جهانی بودن یادگیری، ارتقای سواد رسانه‌ای می‌باشد.

شکل ۳: آسیب‌های فرهنگی- اجتماعی آموزش مجازی

نمودار ۳، آسیب‌های فرهنگی-اجتماعی آموزش مجازی، را نشان می‌دهد که خود شامل مواردی از قبیل: استفاده طولانی‌مدت از گوشی همراه، غفلت زدگی در آموزش، ریزش تحصیلی، سهل‌انگاری و عدم همکاری والدین، کم شدن رقابت سالم در بین دانش‌آموزان، ضعیف شدن نظام تشویقی و انگیزشی معلمان، وابستگی دانش‌آموزان به فضای مجازی، ضعیف شدن فعالیت‌های گروهی و تیمی می‌باشد.

شکل ۴: ایده‌های کیفیت بخشی به آموزش مجازی

نمودار ۴، به ایده‌های کیفیت بخشی به آموزش مجازی می‌پردازد که خود شامل مواردی از قبیل: بهبود عملکرد آموزش و پرورش در ایجاد شبکه‌های اجتماعی مثل شاد، رفع مشکلات زیرساختی اینترنت، آموزش نحوه تولید محتوای الکترونیکی، پرهیز از وبگردی بی‌هدف، فراهم کردن بستر اینترنت امن و رایگان، ارتقای سواد رسانه‌ای می‌باشد.

۶- بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف بررسی تجارب زیسته معلمان ابتدایی از آموزش مجازی دانش‌آموزان در شرایط کرونا (COVID-19) انجام گرفت. نتایج نشان داد که تجارب زیسته معلمان در مورد آموزش مجازی دانش‌آموزان در شرایط کرونایی به چهار دسته اصلی تقسیم شدند: دسته اول به کاستی‌ها و ضعف ساختاری آموزش مجازی برمی‌گردد که تعداد زیادی از معلمان و مصاحبه‌شوندگان در مشارکت خود به این کاستی‌ها و دشواری‌ها تأکید داشتند و این کاملاً در متن مصاحبه نمایان و محرز بود. مواردی از جمله عدم زیرساخت مناسب، هزینه‌بر بودن اینترنت، وابستگی دانش‌آموزان به فضای

مجازی و آسیب‌پذیری آنان، دشوار بودن فرآیند ارزشیابی دانش‌آموزان به‌عنوان مهم‌ترین موارد، نشان از ناکارآمدی و چالش‌های استفاده از فضای مجازی برای تدریس در کلاس بودند، این نتایج همسو با یافته‌های (Barkhoda&Ahmadhaidar (2021) و (Parhizi, Abasi, Hejazi & Hakimzadeh (2020) Molaei, Abbasi Darreh Bidi & Ebrahimi (2020)، Salimi& Fardin (2020)، et al (2014) (Qolanji (2020)، Mousavi&Faezeh(2019) ، بود.

(Abasi, Hejazi & Hakimzadeh (2020) که به چالش‌ها و ناکارآمدی تدریس در فضای مجازی اشاره کرده‌اند. آموزش مجازی دارای ناکارآمدی‌های خاصی از جمله اینکه شاید نتواند جانشین معلم، تعاملات انسانی و عاطفی و ارتباط چهره به چهره در کلاس درس شود، و دارای مشکلات قطعی اینترنت و مشکلات زیرساختی و هزینه‌بر بودن و عدم دسترسی همگانی به آن باشد.

(Parhizi et al (2014) طی پژوهشی با عنوان چالش‌های آموزش مجازی به دسته‌بندی موارد مغل در آموزش مجازی پرداخته و آن‌ها را در سه دسته تقسیم‌بندی کردند. دسته اول مشکلات فنی است که در آن به ضعف در زیرساخت‌ها و نبود ارتباط چهره به چهره بین مدرس و فراگیرنده و کاهش امنیت در اطلاعات اشاره شده است. دسته دوم مشکلات مهارتی و عدم تطابق مدرسان با آموزش بر خط است که عدم آشنایی با محیط مجازی و ساختار آن، دشواری ارزیابی کیفیت یادگیری فراگیران، مقاومت مدرسان برای ورود به عصر فناوری و تغییر شیوه‌های ارزیابی سنتی و درنهایت، افزایش حجم کاری مدرسان را شامل می‌شود.

(Salimi& Fardin (2020) در پژوهش خود با عنوان «نقش کرونا ویروس در آموزش مجازی، با تأکیدی بر فرصت‌ها و چالش‌ها» به بررسی نگرش معلمان مقطع ابتدایی شهر زاهدان درباره فرصت‌ها و چالش‌هایی که ویروس کرونا (COVID-19) برای آموزش مجازی در مدارس پرداختند و به این نتیجه رسیدند که چالش‌ها و فرصت‌ها در سه سطح کلان، میانی و خرد مطرح و طبقه‌بندی شد. در سطح کلان چالش‌های، عدم داشتن تفکر راهبردی مدیران و برنامه‌ریزان؛ سیاست‌گذاری نامطلوب، ضعف تکنولوژی آموزشی و مدیریت ناکارآمد؛ در سطح میانی چالش ضعف فناوری‌های معرفی شده، نداشتن استقلال و آزادی عمل و برهم خوردن بودجه‌بندی مطرح‌شده و در سطح خرد حاصل گردید. همچنین از نظر مشارکت‌کنندگان، شیوع کرونا (COVID-19) فرصت‌هایی را در سطح کلان (فراهم کردن زمینه تغییر، توجه به داشتن برنامه‌ریزی راهبردی و توجه به آموزش‌های بر خط و مجازی، سطح میانی (خلق فرصت آموزشی برابر و خلق نوآوری آموزشی جدید) و سطح خرد به دنبال داشته است.

در تبیین نتایج می‌توان گفت، در برنامه آموزش رسمی مدارس کشور ما ایران، استفاده از فناوری آموزش مجازی در مدارس نیازمند نوعی تحول در طراحی‌های آموزشی است که مبتنی بر چالش‌ها و فرصت‌های پیش رو معلمان، دانش آموزان و اولیا باشد. با توجه به نتایج حاصل از چالش‌هایی که معلمان در حوزه آموزش مجازی عنوان کرده‌اند سیستم باید به سمتی حرکت نماید تا این موانع مطرح‌شده را به فرصت‌هایی برای توانمندسازی معلمان استفاده نماید. لازمه حل مشکلات موجود در زمینه شرایط به وجود آمده، همراهی عوامل مدیریتی و همه افراد را می‌طلبد تا در جهت بهبود زیرساخت‌های آموزش مجازی قدم بردارند.

هر چند آنچه به‌عنوان چالش‌های استفاده از فضای مجازی در این پژوهش به دست آمد با همکاری تمام عوامل آموزش و مسئولان نظام آموزشی قابل رفع می‌باشد، اما آنچه که مهم است به حداقل رساندن این چالش‌ها و دشواری‌های برای دانش آموزان ابتدایی با توجه به اهمیت و ضرورت دوره برای یادگیری بهتر و بنیادی این دوره برای مقاطع بعدی دانش آموزان است.

یکی دیگر از مواردی که از تجربه معلمان به آن می‌توان اشاره کرد بحث پیامدهای کاربردی در فرایند یاددهی-یادگیری بود خود شامل تداوم و تثبیت یادگیری، یادگیری مبتنی بر خود-هدایتی و نظارت والد-محور، چندرسانه‌ای بودن ابزار آموزش، عدم نیاز به حضور فیزیکی، پیشبرد اهداف آموزشی، توجه به نیاز مخاطبین، جهانی بودن یادگیری، ارتقای سواد رسانه‌ای می‌باشد. این نتایج همسو با یافته‌های (Morice et al (2020)، Abasi, Hejazi & Hakimzadeh (2020)، Ghorbankhan and Salehi (2017) (2020) بود.

از نظر Hrastinski (2019) آموزش مجازی فواید زیادی دارد. آموزش مجازی به مثابه عاملی شناخته شده است که فرآیند یادگیری را تسهیل می‌بخشد و منجر به توسعه دستاوردهای دانش آموزان با استفاده از فناوری می‌شود؛ بنابراین، آموزش مجازی برای این یادگیرندگان امری مهم تلقی می‌شود. این فناوری می‌تواند پیشرفت تحصیلی یادگیرندگان را بهبود بخشد و در دستیابی به بخشی از اهداف آموزشی استاندارد بدون هیچ دسترسی به مدرسه یا دانشگاه یاری رساند.

همچنین در پژوهشی دیگر توسط Ghorbankhan and Salehi (2017) نشان داده شد که ارتقای مهارت‌های الکترونیکی، ویژگی‌های آموزشی، ویژگی‌های پژوهشی و ویژگی‌های اخلاقی و رفتاری از جمله فواید تدریس در فضای مجازی می‌باشد. همچنین در پژوهشی Morice et al (2020) به فواید تدریس در فضای مجازی اشاره شده است.

در پژوهش (Yulia (2020 با عنوان آموزش‌های برخط به‌منظور جلوگیری از انتشار ویروس کرونا (COVID-19) در اندونزی عقیده دارد که بیماری همه‌گیر ناشی از ویروس کرونا (COVID-19) معلمان را مجبور می‌کند در خانه امر آموزش را تداوم بخشند تا از همه‌گیری این ویروس جلوگیری شود و این خود از فواید و دستاوردهای آموزش مجازی است که در شرایط پیش آمده دانش‌آموزان از تحصیل عقب نمانند و جریان آموزش و تدریس تداوم داشته باشد.

در تبیین نتایج پژوهش می‌توان بیان داشت که، هر چیزی در این دنیا می‌تواند همانند شمشیر دو لبه عمل کرده و دارای معایب و مزایا باشد، مانند فضای مجازی، اما ما نمی‌توانیم از تکنولوژی عقب بمانیم، چون بسیاری از جریان‌های سیاسی، اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی از طریق دنیای تکنولوژی و فضای مجازی رقم می‌خورند. یکی از فرصت‌های مهم آموزش مجازی در دوران کرونا (COVID-19) برقراری ارتباط سریع ذینفعان با یکدیگر از راه دور است و والدین و دانش‌آموزان با کمترین هزینه و زمان با مدرسه در ارتباط باشند و تعامل بهتری بین خانواده و مدرسه ایجاد می‌شود. چون خانواده‌ها متوجه شدند که بهترین مکان برای آموزش، مدرسه و بهترین فرد برای آموزش و تربیت دانش‌آموزان، معلمان هستند، در فرآیند توسعه مهارت و تجربه یادگیری دانش‌آموزان در آموزش مجازی سطح دانایی دانش‌آموزان رشد چشمگیری به خود گرفته است و از طرفی نتایج نشان می‌دهد با مجازی شدن تحصیل دانش‌آموزان، مهارت و خلاقیت معلمان در این حوزه متحول شده است زیرا در جهت تقویت روش تدریس از منابع متنوع بهره گرفته می‌شود، به‌گونه‌ای که معلمان مجبور می‌شوند که سواد رایانه‌ای خود را ارتقاء دهند تا در تدریس دروس با مشکل مواجه نشوند و خود را نسبت به قبل به‌روزتر کنند؛ و در این فرآیند، مهارت‌های فنون تدریس خود را نیز توسعه دهند. برای نمونه از یادگیری معکوس و انیمیشن‌های جذاب برای آموزش استفاده کنند. با توجه به آنچه بیان شد، یافته‌های حاصل شده در این زمینه به نظر می‌رسد، عنایت به تجارب گران‌بها و موفقیت‌های فراوان به دست آمده، در صورت فراهم آمدن زیرساخت‌های آموزش مجازی، فرهنگ‌سازی صحیح استفاده از تکنولوژی، دسترسی همه‌جانبه‌ی دانش‌آموزان به ابزارهای لازم جهت حضور در کلاس‌های مجازی، توانمندسازی معلمان در برگزاری کلاس‌های مجازی و تولید محتواهای الکترونیکی و دیگر شرایط ضروری در کنار هم آموزش مجازی می‌تواند کاملاً اثربخش بوده و شیوه‌های مدرن و بسیار مناسب و بعضاً جایگزین خوبی برای آموزش سنتی و یا مکملی اساسی برای آن باشد و از تجربه جدید که در نظام آموزشی کشور ایجاد شده، فرصت خوبی برای استفاده از روش‌های نوین به‌منظور تقویت آموزش

و یادگیری برای دانش‌آموزان فراهم نموده است. در واقع، بر اساس آنچه که در بخش یافته‌های پژوهش مشخص شد مهم‌ترین فواید آموزش مجازی این بود که در این نوع آموزش؛ به‌عنوان ابزاری نیرومند در ارتقاء کیفیت و اثربخشی آموزش تأثیرگذار بوده به‌گونه‌ای که دیگر نیازی به حضور فیزیکی در کلاس‌های درس نمی‌باشد. از طرفی نیز بسیاری از هزینه‌های رفت‌وآمد، ترافیک، ارتباط اندک و ... در زمان آموزش مرتفع گردید و افراد می‌توانستند بدون رفت‌وآمد و مشکلاتی از این سبک و سیاق از آموزش برخوردار شوند.

از جمله موارد دیگری که معلمان به آن اشاره کردند آسیب‌های فرهنگی-اجتماعی آموزش مجازی بود که خود شامل چند محور اساسی از جمله استفاده طولانی مدت از گوشی همراه، غفلت زدگی در آموزش، ریزش تحصیلی، سهل‌انگاری و عدم همکاری والدین، کم شدن رقابت سالم در بین دانش‌آموزان، ضعیف شدن نظام تشویقی و انگیزشی معلمان، عدم تسلط معلمان به نرم‌افزارهای آموزشی، ضعیف شدن فعالیت‌های گروهی و تیمی می‌باشد. این نتایج همسو با یافته‌های Fauzi & Khusuma (2020)، Mehall (2020)، Zandi (2016)، Kia (2010)، Khan (2005)، Mohammadi (2020) بود.

(Najafi, 2019) نیز طی پژوهشی نبود درک مناسب از فضای مجازی آموزشی، تأخیر در بازخورد آموزشی، تعویق در یادگیری غیرهمزمان و کمبود انگیزه برای خواندن محتوای الکترونیکی آنلاین و از همه مهم‌تر عدم تعاملات انسانی، عاطفی و ارتباطات چهره به چهره در کلاس و فقدان مهارت‌های ارتباطات اجتماعی و همچنین عدم امکان اجرای برخی فعالیت‌های عملی در کلاس را از معایب و نقاط ضعف آموزش مجازی دانسته است.

در تبیین نتایج می‌توان گفت، شیوع ویروس کرونا (COVID-19) معادلات و نظم موجود در تعلیم و تربیت را به هم زد به‌گونه‌ای که دیگر معلم و دانش‌آموز محور اصلی تعلیم و تربیت نیست و مدرسه از مکان اصلی و مبدأ آموزش خارج شده است که این موضوع مهم سبب دغدغه اصلی والدین شده زیرا فرزندان‌شان به یک‌باره وارد دنیای آموزش از راه دور و فضای مجازی و گرداب شبکه‌های آسیب‌زای اجتماعی شدند. نبود ارتباط چهره به چهره معلم و دانش‌آموزان، بی‌سوادی برخی والدین و ناتوانی آن‌ها در هدایت تحصیلی فرزندان و رفع اشکالات درسی آن‌ها، مشغله فراوان برخی معلمان و والدین در پی خسارات اقتصادی و معیشتی ناشی از شیوع ویروس کرونا (COVID-19)، بی‌توجهی دانش‌آموزان به آموزش‌ها، سرگرم شدن دانش‌آموزان در دنیای مجازی و کاهش ساعات درسی در بستر فضای مجازی، فراق طولانی آنان در خانه و انجام ندادن تکالیف و عدم تلاش برای رفع اشکالات

درسی را می‌توان از معایب تدریس در فضای مجازی دانست که این خود سبب افت تحصیلی در دانش آموزان می‌شود؛ بنابراین، محروم ماندن دانش‌آموزان از فضای شاد مدرسه و تلاش برای یادگیری، زندگی دسته‌جمعی و حضور در اجتماع از دیگر مشکلاتی است که آموزش غیرحضوری برای دانش‌آموزان ایجاد کرده است؛ اما از غفلت متولیان امر و خانواده‌ها در خصوص آمادگی لازم برای اجرای این فرایند جدید و درعین‌حال عظیم در عرصه آموزش که بگذریم مشکلات دیگری وجود دارد که با گذشت بیش از یک سال از شیوع ویروس کرونا (COVID-19) و اجرای طرح آموزش مجازی نه تنها کم نشده‌اند بلکه بیشتر هم شده‌اند و با توجه به پیش‌بینی احتمال ادامه این روند حالت فرسایشی به خود خواهد گرفت و بیشتر از همه این خانواده‌ها و دانش‌آموزان هستند که در این میان به انواع آسیب‌ها دچار خواهند شد. این تغییر ناگهانی پارادایم آموزشی، معلمانی که به شرایط معمولی عادت داشتند و آموزش اضطراری آنلاین را آغاز کردند، به چالش کشیده است. کما اینکه تغییر اجباری شیوه آموزش در این مقطع زمانی به‌خوبی نشان داده است که در عصر تکنولوژی، درصد قابل توجهی از معلمان فاقد مهارت‌های لازم برای انتقال محتوا از طریق نرم‌افزارها و رسانه‌های آموزشی هستند و ضروری است آموزش و پرورش با برنامه‌ریزی در کوتاه‌مدت، دانش معلمان را در این بُعد تقویت و ارتقا دهد.

در نهایت مصاحبه‌شوندگان و معلمان برای بهبود و عملکرد بهتر تدریس در فضای مجازی به طرح ایده‌های کیفیت بخشی به آموزش مجازی به شرح زیر پرداختند. بهبود عملکرد آموزش و پرورش در ایجاد شبکه‌های اجتماعی مثل شاد، رفع مشکلات زیرساختی، آموزش نحوه تولید محتوای الکترونیکی، پرهیز از وبگردی‌های بی‌هدف، فراهم کردن بستر اینترنت امن و رایگان، ارتقای سواد رسانه‌ای می‌باشد. این نتایج همسو با یافته‌های، (Martinal et al (2019)، (2016) Rasmitadil, Rezaei et al (2020)، (2020) Luthra & Mackenzie, Alikhan & Alikhani (2020) بود.

به نظر (Martinal et al (2019) طراحی منظم، طراحی فضای مجازی بر اساس نیازهای یادگیرنده و تعامل همچنین پاسخ و بازخورد به موقع، در دسترس بودن و حضور و ارتباط دوره‌ای برخی از راهکارهای تسهیلگری بود که بر آن تأکید داشت. همچنین (Fingal and Snelling (2020 طی مقاله‌ای در پی شیوع ویروس کرونا (COVID-19) و روی آوردن مدارس سراسر جهان به یادگیری آنلاین، به طرح ایده‌هایی پرداختند که می‌تواند یادگیری آنلاین را موفقیت‌آمیزتر کند و به‌عنوان راهکاری برای بهبود تدریس در فضای مجازی مناسب باشد. این پژوهشگران معتقدند آموزش چگونگی ورود به شبکه

و آموزش رفع مشکلات اتصال به شبکه به والدین و دانش‌آموزان، درخواست از اولیا برای آموزش شیوه کار با نرم‌افزار به دانش‌آموزان کم سن، بهره‌گیری از شیوه‌های ارائه محتوا چندگانه (نوشتاری، ویدئویی، صوتی، تصویری)، داشتن تعامل با آموزش‌دهندگان دیگر، بیان انتظارات واضح و شفاف از اولیا و دانش‌آموزان، دادن اجازه انتخاب به دانش‌آموزان برای ارائه تکلیف در شیوه دلخواه خود، ارائه بازخوردهای فوری (یا حداقل مداوم) برای بانگیزه نگه داشتن دانش‌آموزان، استفاده از ویدئو کنفرانس، چت زنده و ... برای حفظ تعاملات چهره به چهره، تدارک تکالیف یادگیری مستقل (تکالیفی که خود دانش‌آموز به‌طور مستقل یا با دریافت حداقل حمایت والدین بتواند انجام دهد)، ارائه راهنمایی برای والدین در خصوص اینکه چگونه و در چه حدی فرزندان خود را در یادگیری آنلاین حمایت نمایند، می‌تواند یادگیری آنلاین را ثمربخش‌تر و از کاستی‌های آن بکاهد.

در بیان نتایج به‌دست آمده می‌توان چنین بیان داشت که بدون شک استفاده از آموزش‌های مجازی و تلویزیونی با تعطیلات مدارس، راهکار خوبی است، اما در این بین باید به میزان دسترسی دانش‌آموزان به امکانات نوین، نحوه ارائه آموزش‌ها در محیط‌های تعریف شده و تعمیق یادگیری دانش‌آموزان نیز توجه جدی کرد. و دیگر اینکه برگزاری کلاس‌های آموزش مجازی حداقل برای شرایط بحرانی نیازمند فراهم بودن زیرساخت‌های لازم از قبیل دسترسی به اینترنت، سیستم رایانه یا گوشی هوشمند، خرید بسته‌های اینترنتی و... است که برای اینکه کمترین مشکلی پیش بیاید باید برای آن‌ها چاره‌ای اندیشید و تدابیری اتخاذ نمود. تولید محتوای آموزشی جذاب و مناسب برای دانش‌آموزان توسط معلمان، آموزش و فرهنگ‌سازی، دادن آموزش‌های لازم جهت حفظ و مراقبت از حریم شخصی در استفاده از پیام‌رسان و فضای مجازی، علاقه‌مند کردن دانش‌آموزان برای شرکت در کلاس و ارسال تکالیف با استفاده از روش‌های خلاقانه، حمایت از معلمان خلاق، خوش‌ذوق و معتبر در زمینه روش‌های آموزش مجازی به شکل غیرمستقیم در قالب جشنواره‌ها، همایش‌ها و الگوهای برتر تدریس در فضای مجازی، ارتقاء توانمندی‌ها مهارت‌های معلمان در انجام فعالیت‌ها و آموزش‌های آنلاین با استفاده از برگزاری کارگاه‌های آموزشی، همچنین آموزش پرورش باید مشکل زیرساختی اینترنت را حل کند و اینترنت رایگان در اختیار دانش‌آموزان و والدین قرار دهد.

مهم‌ترین محدودیت پژوهش حاضر، زمان انجام پژوهش و هم‌زمانی آن با انتشار ویروس کرونا (COVID-19) در کشور که باعث گردید محقق در زمینه دسترسی به نمونه پژوهش با محدودیت روبه‌رو شود و فضای مصاحبه‌ها را تحت تأثیر قرار دهد.

۷- ملاحظات اخلاقی

در مطالعه حاضر فرم‌های رضایت‌نامه آگاهانه توسط تمامی آزمودنی‌ها تکمیل شد.

حامی مالی

هزینه‌های مطالعه حاضر توسط نویسندگان مقاله تأمین شد.

تعارض منافع

بنابر اظهار نویسندگان مقاله حاضر فاقد هرگونه تعارض منافع بوده است.

References

- Abbasi, Darreh Bidi, A., & Ebrahimi, A. (2020). And virtual education opportunities from the perspective of Shiraz teachers during the Corona era. *Journal of Recent Advances in Psychology, Educational Sciences and Education*. Fourth Year. 42, 2020. [In Persian]
- Abbasi, F., Hijaz, G., & Hakim Zadeh, R. (2020). Experience living elementary school teachers the opportunities and challenges of teaching in educational network of students (Shad): a phenomenological study. *Teaching research*, 8(3), 20-40. [In Persian]
- Ahmed, H., Allaf, M., & Elghazaly, H. (2020). COVID-19 and medical education. *The Lancet Infectious Diseases*, 20(7), 777-778.
- Alikhani, Z., & Alikhani, Gh. (2020). Adopt the optimal training method during the corona epidemic. *Scientific Quarterly of New Approaches in Islamic Studies*. [In Persian]
- Almarzooq, Z. I., Lopes, M., & Kochar, A. (2020). Virtual learning during the COVID-19 pandemic: a disruptive technology in graduate medical education. *Journal of the American College of Cardiology*, 75(20), 2635-2638..
- Al-Mubireek, S. (2019). E-learning in the English classroom: Comparing two e-learning platforms impacting preparatory year students' language learning. *CALL-EJ*, 20(2), 19-37.
- Al-Nofaie, H. (2020). Saudi University Students' Perceptions towards Virtual Education during COVID-19 Pandemic: A Case Study of Language Learning via Blackboard. *Arab World English Journal*, 11(3), 4-20.
- Anas, A. (2020). Perceptions of Saudi students to blended learning environments at the University of Bisha, Saudi Arabia. *Arab World English Journal*, 6, 261-27.

Barkhoda, S. J., & Ahmad Heidari, P. (2021). Representing students' experiences of the challenges and problems of teaching in cyberspace. *Journal of Teaching Research*, 9 (1), 98-73. [In Persian]

Bbasi, Fahima, Hejazi, Goddess, and Hakimzadeh, Rezvan. (2020). Elementary school teachers' lived experience of teaching opportunities and challenges in the student education network (Shad): A phenomenological study. *Journal of Teaching Research*, 8 (3), 24-1. [In Persian]

Brown, M., McCormack, M., Reeves, J., & Brook, D. C. (2020). 2020 Educause Horizon Report Teaching and Learning Edition (pp. 2-58). EDUCAUSE.

Childs, S., Blenkinsopp, E., Hall, A., & Walton, G. (2005). Effective e-learning for Health Professionals and Students—Barriers and their Solutions. A Systematic Review of the Literature Findings from the He XL Project. *Health Information and Libraries Journal*, 22(2), 20-32.

Colaizzi, P.F. (1978). Psychological research as a phenomenologist views it. In: Valle, R.S. and King, M., Eds., *Existential-Phenomenological Alternatives for Psychology*, Oxford University Press, New York, 48-71.

Delshad MH., Hidarnia A., Hidarnia MA., Niknami S., & pourhaji F. (2016). Quality of satisfaction of health personnel about web-based education in order to preventive intervention for hepatitis B: USP educational intervention. *MEDICAL SCIENCES*. 2016; 26 (2): 99-108. [In Persian]

Farsi, Zahra, Aliari, Shahla, Ahmadi, Yazdan, Afaty, Efat, Sajjadi, Seyed Azam. (2020). Satisfaction of the quality of education and virtual education during the Covid-19 pandemic in nursing students of AJA University of Medical Sciences in the second semester of 2009-2010. *Journal of Military Medicine*, Volume 23 (2): 185-174. [In Persian]

Fauzi, I., & Khusuma, I. H. S. (2020). Teachers 'elementary school in online learning of COVID-19 pandemic conditions. *Jurnal Iqra ' : Kajian Ilmu Pendidikan*, 5 (1), 58-70.

Ghorbankhani, M., & Salehi, K. (2017). Representation of the characteristics of successful virtual education teachers in the Iranian higher education system from the perspective of professors and students: a study with phenomenological method. *Education Technology (Technology and Education)*, 11 (4), 327-347. [In Persian]

Goh, P. S., & Sandars, J. (2020). A vision of the use of technology in medical education after the COVID-19 pandemic. *MedEdPublish*, 9.

Ha, C., & Lee, S. Y. (2019). Elementary teachers' beliefs and perspectives related to smart learning in South Korea. *Smart Learning Environments*, 6(1), 1-15.

Herskovitz, A., Elhija, M. A., & Zedan, D. (2019). WhatsApp Is the Message: Outof-Class Communication, Student-Teacher Relationship, and Classroom Environment. *Journal of Information Technology Education*, 18.

Hrastinski, S. (2019). Asynchronous and synchronous learning: A study of asynchronous and synchronous e-learning methods discovered that each supports different purposes. *EDUCAUSE Quarterly*, 31(4), 51-55.

Jalali Fard, Eve (2019). The effect of virtual and web-based education in comparison with traditional education on the rate of learning biology (11th grade reproduction of female students in Delgan city in the academic year of 1996-97. Master's thesis. [In Persian]

Khan, B. H. (2005). *Managing E-Learning: Design, Delivery, Implementation and Evaluation*. Hershey: PA Information Science Pub.

Kia, A. (2010). Take a look at e-learning. Institute of Humanities and Cultural Studies Comprehensive Portal of Humanities. . [In Persian]

König, J., Jäger-Biela, D., & Glutsch, N. (2020). Adapting to online teaching during COVID-19 school closure: teacher education and teacher competence effects.

Langford, M., & Damşa, C. (2020). Online teaching in the time of COVID-19: Academics' experience in Norway. Centre for Experiential Legal Learning (CELL), University of Oslo.

Lui, R. N., Wong, S. H., Sánchez Luna, S. A., Pellino, G., Bollipo, S., Wong, M. Y., & Sung, J. J. (2020). Overview of guidance for endoscopy during the coronavirus disease 2019 pandemic. *Journal of gastroenterology and hepatology*, 35(5), 749-759.

Luthra, P., & Mackenzie, S. (2020). Ways COVID-19 could change how we educate future generations. In *World Economic Forum*. <https://www.weforum.org/agenda/2020/03/4-ways-covid-19-education-future-generations/>.

Mehall, S. (2020). Purposeful Interpersonal Interaction in Online Learning: What is it and how is it measured? *Online Learning Journal*, 24(1), 181-203.

Mian, A., & Khan, S. (2020). Medical education during pandemics: a UK perspective. *BMC medicine*, 18(1), 1-2.

Mikaeli, M, H. (2013). Investigating the effective factors in the development of virtual education in the process of teaching and learning among high school

students in Tehran Region 8 and presenting practical solutions. Master Thesis. [In Persian]

Mohammadi, M., Keshavarzi, F., Naseri Jahromi, R., Naseri Jahromi, R., Hesampour, Z., Mirghafari, F., & Ebrahimi Sh. (2020). Analysis of the experiences of parents of elementary school students from the challenges of elearning with social networks during the outbreak of Corona virus. *Educational Research*, 8 (40), 74-101. [In Persian]

Molaei Qolanji, Y. (2020). "A Study of the Challenges and Problems of Teaching Cyberspace in the Days of the Corona Virus Outbreak from the Perspective of Teachers." *Proceedings of the First National Conference on Applied Research in Education Processes, Minab County, Education Management*. [In Persian]

Mousavi, S. M., & Faezeh, J. (2019). "Virtual Education in Corona, Opportunities and Challenges", *Proceedings of the First National Conference on Applied Research in Education Processes, Minab County, Education Management*. [In Persian]

Najafi, H., (2020). Comparison of the effects of blended and traditional teaching methods in learning. *Research in Medical Education*, 11(2), 54-63. [In Persian]

Olasile, B. A., & Emrah, S. (2020). Covid-19 pandemic and online learning: the challenges and opportunities. *Interactive Learning Environments*, 8(3), 54-72.

Osmani, F. (2021). Analysis of Students Satisfaction with Virtual Education in Medical Science University during the Pandemic Outbreak of COVID-19. *International Journal of Assessment Tools in Education*, 8(1), 1-8.

Panthi, L., Panthi, J., Amgain, K., Thapaliya, P., & Van Laar, J. (2020). COVID-19 in Nepal: scarcity of personal protective equipment (PPE) and its alternative. *Europasian Journal of Medical Sciences*, 2(1), 76-82.

Parhizi, R., Zamani, B., & Asemi, A. (2014). Challenges of Virtual Learning. *Journal of Educational Technology*, 7, 40-43. [In Persian]

Rasmitadila, R. R., Rachmadtullah, R., Samsudin, A., Syaodih, E., Nurtanto, M., & Tambunan, A. R. S. (2020). The perceptions of primary school teachers of online learning during the COVID-19 pandemic period: A case study in Indonesia. *Journal of Ethnic and Cultural Studies*, 7(2), 90-109.

Rezaei, A. M. (2016). "Evaluation of what students have learned during the Corona: Challenges and solutions", *Quarterly Educational Psychology*, 16(55), 214-179. (in Persian).

Ross, D. A. (2020). Creating a “quarantine curriculum” to enhance teaching and learning during the COVID-19 pandemic. *Academic Medicine*.

Salehi, Z., & Rafiei, M. (2018). Investigating e-learning and its impact on the teaching-learning process. *Journal of Science and Engineering Elite*; 3 (3): 12-1. [In Persian]

Salimi, S., & Fardin, M. (2020). "The Role of Corona Virus in Virtual Education, with Emphasis on Opportunities and Challenges" *Journal of Educational Sciences and Psychology, Research in School and Virtual Learning*, 8, 2, 64-51. . [In Persian]

Shams, G., Tari, F., & Rezaeizadeh, M. (2019). Identify infrastructural and managerial barriers to the use of e-learning in human resource training. *Scientific Quarterly of Teaching Research*. 7 (3): 116-91. [In Persian]

Sintema, E. J. (2020). Effect of COVID-19 on the performance of grade 12 students: Implications for STEM education. *Eurasia Journal of Mathematics, Science and Technology Education*, 16(7), em1851.

Snelling, J., & Fingal, D. (2020). 10 strategies for online learning during a coronavirus outbreak. Retrieved from <https://www.iste.org/explore>

Yaghoubi, Abolghasem and Bakhtiari, Maryam. (2016). The effect of resilience training on academic burnout of female students ", *Quarterly Journal of Research, Research in School and Virtual Learning*", 4(13) 56-56. [In Persian]

Yulia, H. (2020). Online learning to prevent the spread of pandemic Corona Virus in Indonesia. *ETERNAL (English Teaching Journal)*, 11(1), 48-86.

Zakeri, A. (2002). *Internet University, Education Quarterly (University Jihad Educational Vice Chancellor)*, Vol 5. [In Persian]

Zandi, M. (2016). Analysis of strengths, weaknesses, opportunities and threats of virtual education and research in the fields Engineering in the context of the corona virus epidemic (Covid 19) in the country ", *Vice Chancellor for Research and Technology, Shahid University Beheshti, Report of Scientific Clusters on Corona Virus*. . [In Persian]